

большим, у которых медикаментозная терапия не купирует проявления указанного синдрома. Если не называются конструктивные хирургические методы лечения, мы предлагаем решить поставленную проблему по аналогии со школьной задачей про бассейн и две трубы (одна подаёт воду, другая – отводит). Задаётся вопрос: как удержать воду в бассейне при её плохой подаче? Как правило, студенты находят соответствующую корреляцию между слезопродукцирующим, слезоотводящим аппаратом и конъюнктивальной полостью. Они активно предлагают переключить слезоотводящие пути при недостатке производства слезы слезной железой. Это будет удерживать достаточное количество слезы в конъюнктивальной полости и глаз не будет пересыхать (ксероз ведёт к тяжёлым осложнениям). Таким образом, истину они находят самостоятельно, что надолго закрепляет в памяти полученный в результате обсуждения правильный ответ.

При подаче материала темы "Увеиты" мы рассказываем клинический случай, когда пациентка утратила зрение из-за того, что лечащим врачом не был проведен дифференциальный диагноз между конъюнктивитом и иридоциклитом. Вследствие этого больная не была вовремя консультирована офтальмологом, не получала адекватной терапии и поздно поступила в глазной стационар с выраженным болевым синдромом на фоне вторичной увеальной глаукомы. В результате комплексного лечения (консервативного и хирургического) удалось сохранить только остаточные зрительные функции. После такого рассказа студенты осознают ответственность врача за своевременную постановку правильного диагноза, поэтому учатся тщательно производить дифференциальную диагностику при "синдроме красного глаза", самостоятельно назначают адекватное лечение указанной пациентке. Это помогает лучше запомнить возможные осложнения при неправильной тактике врача, приводящие к утрате зрения. Попутно мы рассматриваем и юридические вопросы ("врачебная ошибка", "врачебная халатность"). Поскольку здоровью Украины готовится перейти к страховой медицине, эти знания очень полезны будущим врачам [1, 2].

Таким образом, критически обсуждая любую клиническую проблему, с помощью метода майевтики студенты получают истину не в готовом, декларативном виде, а "генерируют" ее в ходе самостоятельной совместной работы, в процессе поиска решения конкретных клинических ситуаций. Благодаря эмоциональной окрашенности процесса обсуждения и собственным весомым интеллектуальным затратам, материал легче и прочнее закрепляется в памяти студентов. Это помогает готовить высококлассных врачей XXI столетия.

1. Веквашина С.В. Бютистка: начала и основания. Философско-методологический анализ / С.В. Веквашина, В.Л.Кулиниченко. - К.: Здоровье, 2002. - 158 с. 2. Ермоленко А. Етицізація освіти - нагальна потреба сучасної доби / А. Ермоленко // Дух і Літера. - 2004-2005. - №13-14. - С.346-348. 3. Первак В.І. Майевтика особистості / В.І.Первак // Матеріали VII наук.-практ. конференції "Актуальні проблеми формування особистості лікаря у студентів-медиків". - Київ, 28 березня 2007. - С.29-32.

Слюта А. М. (Чернівці, Україна)
alina.slyuta@vandex.ru

ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ

Сучасна парадигма змісту педагогічного процесу виходить із цілісності, передбачає багаторівневність і конкретний вид діяльності педагога на кожному з рівнів, у процесі організації підготовки студентів-екологів до професійної діяльності. Принципи виражають нормативні основи навчання, взятого в конкретно-історичному вигляді. На основі аналізу літературних джерел [3,5,6] виділено сукупність загальнодидактичних принципів навчання як основи розробки методики формування у майбутніх фахівців-екологів умінь. До таких принципів віднесено:

- принцип науковості у навчанні;
- принцип системності і послідовності у навчанні;
- принцип свідомості і активності у навчанні;
- принцип індивідуального підходу у навчанні;
- принцип диференціації навчального процесу;
- принцип міцності знань, навичок і умінь;
- принцип інноваційності.

Принцип науковості вимагає, щоб зміст практики знайомив тих, хто навчається, з об'єктивними науковими фактами, поняттями, законами, теоріями всіх основних розділів галузі науки, яка відповідає навчальному предмету; наближався до розкриття сучасних досягнень і перспектив розвитку в майбутньому[5]. У відповідності до цього принципу теоретичну основу процесу складають об'єктивно наукові факти, поняття і закони. Це, наприклад, розробка новітніх інноваційних систем захисту об'єктів навколишнього середовища від забруднення чи зменшення навантаження на довкілля. Принцип системності і послідовності у навчанні вимагає, щоб під час практики знання, уміння й навички формувались системно, в певному порядку, щоб кожен елемент навчального матеріалу логічно пов'язувався з іншим, а нові знання спиралися на засвоєні раніше і створювали фундамент для засвоєння наступних знань, закріплювались під час навчальної чи виробничої практик. Формування професійних умінь майбутніх спеціалістів здійснюється наступних знань, закріплювались під час навчальної чи виробничої практик. Формування видів роботи.

Принцип свідомості і активності у навчанні відображає сутність діяльнісної концепції, згідно з якою оволодіння знаннями і уміннями здійснюється тільки завдяки власній активній діяльності шляхом цілеспрямованих зусиль щодо отримання запланованого результату. Свідоме засвоєння знань і умінь залежить від мотивів навчання, рівня і характеру пізнавальної активності тих, хто навчається, організації навчально-пізнавального процесу і управління пізнавальною діяльністю, застосованих методів і засобів навчання тощо [2, 6]. Згідно з цим принципом підготовку майбутніх екологів реалізовано на основі педагогічних умов щодо формування мотивації навчальної діяльності. Вони включають пояснення значущості екологічних знань у сучасних умовах функціонування підприємств, установ, організацій та систем, перспектив використання знань у вигляді порад, які спрямовують студентів на пошук вірного рішення при виконанні поставлених задач, завдань та інші. Вирішення поставлених завдань студентами передбачає самостійне вивчення заданих початкових умов, визначення можливих альтернатив рішення, вибір оптимального варіанту і його обґрунтування. Принцип індивідуального підходу у навчанні передбачає урахування індивідуальних особливостей, психофізіологічних характеристик студентів для успішного і свідомого оволодіння ними відповідними знаннями і уміннями [3, 5]. Такий принцип відображає особистісно-індивідуальну орієнтацію навчального процесу, що базується на урахуванні індивідуальності кожного студента. Вимоги цього принципу реалізують шляхом приділення уваги кожному студенту окремо, перевірки їх знань шляхом самостійної роботи. Це дозволяє визначити рівень сформованості кожного студента. Самостійна робота передбачає виконання індивідуальних завдань. Контроль за виконанням такого завдання здійснюється за допомогою відповідного графіку, що дозволяє систематизувати і оцінити роботу кожного студента.

Принцип диференціації навчального процесу полягає в тому, що педагог відповідно до колективного характеру процесу навчання, враховуючи індивідуально-психічні особливості суб'єктів учіння, може і повинен застосовувати різноманітні методи й форми навчальної діяльності під час проведення навчальних заходів як під час навчання в університеті, так і в процесі проходження студентом виробничої практики. Диференціація передбачає створення на основі певних ознак (інтересів, нахилів, здібностей, досягнутих результатів) мобільних чи стабільних навчальних груп, що дозволяє представити зміст навчання і вимоги до студентів суттєво різними, але це не знижує загальний рівень їх підготовки. Цей принцип у розробленій методиці реалізовано при здійсненні теоретичної та практичної підготовки студентів професійної роботи [1, 6]. Критерієм диференціації є вихідний рівень сформованості професійних умінь фахівців-екологів щодо управління, контролювання, прогнозування та ін. Принцип міцності знань, навичок і умінь вимагає, щоб знання, уміння, навички були осмислені, добре засвоєні й тривалий час трималися в пам'яті [3]. Урахування принципу передбачає реалізацію компонентів повного циклу навчально-пізнавальних дій тих, хто навчається: першочинного сприймання і осмислення навчального матеріалу, його наступного більш глибокого осмислення, запам'ятовування, застосування за-

своених знань на практиці, а також їх повторення і систематизацію. За такою схемою міцність засвоєння відповідних знань і умінь досягається організацією цілеспрямованої, систематичної, свідомої підготовки фахівців. Принцип інноваційності передбачає постійне оновлення змісту матеріалу навчальної практики з урахуванням останніх наукових досліджень, сучасної практики та методики навчання. Цей принцип реалізовано шляхом використання інноваційного підходу до проведення виробничої практики [1, 4]. Повноцінна реалізація вищезазначених принципів під час практичної підготовки екологів насамперед можлива шляхом поетапного проведення виробничої практики. Це передбачає формування у студентів природничих спеціальностей умінь вирішувати професійні завдання на кожному етапі практичної підготовки. Отже на основі поетапного підходу необхідно діяльність студентів проектувати як систему взаємопов'язаних дій з урахуванням специфіки виробничої практики як виду навчального процесу.

1. Атанов Г. А. Деятельностный подход в обучении. – Донецк: «ЕАИ - пресс», 2001. – 160 с. 2. Білуос В. Т., Горюнова Л. І., Цимбалюк А. В., Цимбалюк С. Я. Основи організації та методики викладання у вищій школі: Навчальний посібник. – Ірпін: Академія ДПС України, 2001. – 143 с. 3. Выготский Л. С. Педагогическая психология. – М.: Педагогика – Пресс, 1999. – 533 с. 4. Нічкало Н. Г. Педагогічна книга майстра виробничого навчання: Навчально-методичний посібник / Н. Г. Нічкало, В. О. Зайчук, Н. М. Розенберг та ін.; за ред. Н. Г. Нічкало. – [2-е вид. доповнене]. – К.: Вища шк., 1994. – 76с. 5. Педагогіка: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, А. И. Мищенко, Е. Н. Шиянов. – М.: Шк. Пресса, 2002. – 512 с. 6. Ягупов В. В. Педагогіка: Навчальний посібник – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Смирнова А. С. (Донецьк, Україна)
a.smyrnova@mail.ru

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ЛЕКЦИОННЫХ ЗАНЯТИЙ

В настоящее время модернизация высшего образования характеризуется переориентацией его на личностную парадигму и компетентностный подход как приоритетный, что обеспечивают интерактивные формы обучения. Интерактивные методы можно рассматривать как наиболее современную форму активных методов, где происходит диалоговое обучение, в ходе которого осуществляется взаимодействие преподавателя и студента [1]. В отличие от активных методов интерактивные направлены на более широкое взаимодействие студентов не только с преподавателем, но и друг с другом. Место преподавателя на интерактивных занятиях сводится к направлению деятельности студентов на достижение целей занятия. При использовании интерактивных форм обучения роль преподавателя резко меняется, перестаёт быть центральной, он лишь регулирует процесс и занимается его общей организацией, готовит заранее необходимые задания, вопросы, даёт консультацию, контролирует время и порядок выполнения намеченного плана.

Интерактивное обучение, как уже упоминалось, обеспечивает взаимопонимание и взаимодействие. Интерактивные методики ни в коем случае не заменяют лекционный материал, но способствуют улучшению его усвоения. Существует ряд эффективных интерактивных методов обучения, использующихся при проведении лекционных занятий. «Мозговая атака», «мозговой штурм» – это метод, при котором принимается любой ответ студента на заданный вопрос. Целью проведения «мозгового штурма (атаки)» является получение от группы в короткое время большого количества вариантов ответов. «Мозговой штурм» может продемонстрировать, что знают студенты; в ходе могут быть предложены идеи, способные решить проблему, создана структура обмена взглядами на общий опыт и высказаны пожелания студентов [2]. Лекция-беседа. Данная форма обучения является наиболее распространенной и сравнительно простой для активного вовлечения студентов в учебный процесс [3]. Эта лекция предполагает непосредственный контакт преподавателя с аудиторией. Преимущество лекции-беседы состоит в том, что она позволяет привлекать внимание слушателей к наиболее важным вопросам темы, определять содержание и темп изложения учебного материала с учетом особенностей обучаемых. Во время проведения лекции-беседы преподаватель должен следить, чтобы задаваемые вопросы не оставались без ответов, т.к. они могут носить риторический характер, не обеспечивая достаточной активизации мышления обучаемых.

Лекция-дискуссия. В отличие от лекции-беседы здесь преподаватель при изложении лекционного материала не только использует ответы слушателей на свои вопросы, но и организует свободный обмен мнениями в интервалах между логическими разделами [4]. Это оживляет учебный процесс, активизирует познавательную деятельность аудитории и, что очень важно, позволяет преподавателю управлять коллективным мнением группы, использовать его в целях убеждения, преодоления негативных установок и ошибочных мнений некоторых обучаемых. По ходу лекции-дискуссии преподаватель приводит отдельные примеры в виде ситуаций или кратко сформулированных проблем и предлагает студентам кратко обсудить, затем следует краткий анализ, выводы и лекция продолжается. Лекция с разбором конкретных ситуаций. Данная лекция по форме похожа на лекцию-дискуссию, однако, на обсуждение преподаватель ставит не вопросы, а конкретную ситуацию [3]. Обычно, такая ситуация представляется устно или в очень короткой видеозаписи. Поэтому изложение ее должно быть очень кратким, но содержать достаточную информацию для оценки характерного явления и обсуждения.

Лекция с заранее запланированными ошибками. Эта форма проведения лекции была разработана для развития у слушателей умения оперативно анализировать профессиональные ситуации, выступать в роли экспертов, оппонентов, рецензентов, вычленивать неверную или неточную информацию. Подготовка преподавателя к лекции состоит в том, чтобы заложить в ее содержание определенное количество ошибок содержательного, методического или поведенческого характера [5]. Список таких ошибок преподаватель приносит на лекцию и знакомит с ними студентов только в конце. Подбираются наиболее часто допускаемые ошибки, которые делают как слушатели, так и преподаватели в ходе чтения лекции. Преподаватель проводит изложение лекции таким образом, чтобы ошибки были тщательно скрыты. Данный вид лекции лучше всего проводить в завершение темы или раздела учебной дисциплины, когда у обучающихся сформированы основные понятия и представления. Лекции с запланированными ошибками вызывают у студентов высокую интеллектуальную и эмоциональную активность, т.к. они в своей практической деятельности используют полученные ранее знания, осуществляя совместную с преподавателем учебную работу. Лекция – пресс-конференция. Форма проведения данной лекции близка к форме проведения пресс-конференций, только со следующими изменениями [6]. Преподаватель называет тему лекции и просит слушателей письменно задавать ему вопросы по данной теме. Каждый слушатель должен в течение 2-3 минут сформулировать наиболее интересующие его вопросы, написать на бумажке и передать преподавателю. Затем преподаватель в течение 3-5 минут сортирует вопросы по их смысловому содержанию и начинает читать лекцию. Изложение материала строится не как ответ на каждый заданный вопрос, а в виде связанного раскрытия темы, в процессе которого формулируются соответствующие ответы. В завершение лекции преподаватель проводит итоговую оценку вопросов как отражения знаний и интересов слушателей. Мини-лекция. Мини-лекция является одной из эффективных форм преподнесения теоретического материала. Перед ее началом можно провести мозговой штурм или ролевую игру, связанную с предстоящей темой, что поможет актуализировать ее для участников, выяснить степень их информированности и отношение к теме. Материал излагается на доступном для участников языке. Каждому термину необходимо дать определение. Теорию лучше объяснять по принципу «от общего к частному». Перед тем, как перейти к следующему вопросу, необходимо подытожить сказанное и убедиться, что вы были правильно поняты. Важно ссылаться на авторитетные источники и подчеркивать, что все сказанное – не придумано вами, а изучено и описано специалистами в данной области. По окончании выступления нужно обсудить все возникшие вопросы, затем спросить, как можно использовать полученную информацию на практике и к каким результатам это может привести. Таким образом, для повышения познавательной активности студентов преподавателю предлагается множество различных методов, которые он может использовать в своей преподавательской деятельности.

1. Михайличенко О. Методика преподавания общественных дисциплин в высшей школе: учебное пособие / Михайличенко О. – С.: СумДПУ, 2009. – 122 с. 2. Райх С. Brainstorming методика Мозгового Штурма / Райх С. – К., 2011. – 5 с. 3. Соколова И. Основы самостоятельной работы студентов / Соколова И. – Армавир, 2002. – С.152-156. 4. Беляева А. Управление самостоятельной работой студентов / Беляева А. // Высшее образование в России. – 2003. - № 6. – С. 24-27. 5. Герасимова Т. Психолого-педагогический минимум для внештатных преподавателей / Герасимова Т. – «Методист», 2007. – № 2. – С. 38-43. 6. Змеев С. Технология обучения взрослых: учебное пособие для студентов высших учебных заведений / Змеев С. – М.: Издательский центр «Академия», 2002.